

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30.10.2008, sp. zn. 8 Tdo 1152/2008, ECLI:CZ:NS:2008:8.TDO.1152.2008.1

Číslo: 53/2009

Právní věta: Trestný čin ohrožení a poškození životního prostředí podle § 181b tr. zák. lze spáchat jen takovým poškozením životního prostředí, které odpovídá jeho legální definici podle § 181a odst. 1 tr. zák. a k němuž došlo porušením předpisů o ochraně životního prostředí nebo předpisů o ochraně a využívání přírodních zdrojů. Nestačí zde porušení jen jiných právních předpisů (např. zák. č. 361/2000 Sb., o silničním provozu, ve znění pozdějších předpisů), i kdyby v jeho důsledku došlo ke znečištění nebo jinému poškození půdy, vody, ovzduší, lesa nebo jiné složky životního prostředí (např. k úniku přepravovaných pohonných hmot do půdy a vodního toku po havárii nákladního automobilu z důvodu nepřiměřené rychlosti). Podle okolností však není vyloučeno posoudit takové porušení jiného právního předpisu jako obecně nebezpečné jednání ve smyslu § 180 odst. 1 tr. zák. o trestném činu obecného ohrožení.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 30.10.2008

Spisová značka: 8 Tdo 1152/2008

Číslo rozhodnutí: 53

Číslo sešitu: 9

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Obecné ohrožení, Ohrožení životního prostředí

Předpisy: § 180 odst. 1 tr. zák.
§ 181b odst. 1 tr. zák.

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud k dovolání, které v trestní věci vedené u Okresního soudu Praha-západ pod sp. zn. 1 T 28/2008 podala nejvyšší státní zástupkyně v neprospěch obviněného J. O., zrušil usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 17. 6. 2008, sp. zn. 10 To 230/2008, a současně Krajskému soudu v Praze přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z odůvodnění:

Rozsudkem Okresního soudu Praha-západ ze dne 14. 4. 2008, sp. zn. 1 T 28/2008, byl obviněný J. O. uznán vinným trestným činem ohrožení a poškození životního prostředí podle § 181b odst. 1, odst. 2 písm. a), odst. 3 písm. b) tr. zák. a odsouzen podle § 181b odst. 3 tr. zák. k trestu odnětí svobody na jeden rok, jehož výkon byl podle § 58 odst. 1 tr. zák. podmíněně odložen na zkušební dobu stanovenou podle § 59 odst. 1 tr. zák. na dva roky. Podle § 49 odst. 1, § 50 odst. 1 tr. zák. mu byl

uložen trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení všech motorových vozidel na dva roky. Podle § 229 odst. 1 tr. ř. byli poškození P., spol. s r. o., se sídlem B., J. P., bytem S., V. P., bytem S., Obec S. a VZP ČR odkázáni se svými nároky na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

Podle skutkových zjištění soudu prvního stupně se obviněný uvedeného trestného činu dopustil tím, že dne 7. 3. 2007 kolem 15.50 hodin řídil po silnici II. třídy č. 240 v obci S., ve směru jízdy V. P., nákladní automobil tovární značky Mercedes s hliníkovým cisternovým návěsem tovární značky Schwarzmüller, obsahujícím 38.165 litrů paliva Shell Diesel Extra - D, kde v km 3 nepřizpůsobil rychlost jízdy vlastnostem vozidla a nákladu, stavebnímu a dopravně technickému stavu pozemní komunikace a při průjezdu pravotočivé zatáčky přešel do protisměrné části vozovky, kde převrátil soupravu na levý bok a čelně se střetl s protijedoucím osobním automobilem tovární značky Škoda Fabia, řízeným J. V., načež narazil do sloupu veřejného osvětlení, oplocení pozemků rodinných domů, z poškozené cisterny uniklo cca 20.000 litrů přepravovaného paliva, které následně kontaminovalo půdu přilehlých pozemků a Ú. potok v km 2 - 6 říčního toku, přičemž na obnovu životního prostředí do původního stavu bylo nutno vynaložit nejméně částku 12 350 000 Kč.

Rozsudek soudu prvního stupně napadli státní zástupce Okresního státního zastupitelství Praha-západ a poškozená obchodní společnost P., spol. s r. o., odvoláními. Státní zástupce v odvolání podaném v neprospěch obviněného brojil proti výroku o trestu a poškozená obchodní společnost nesouhlasila především s tím, že byla odkázána se svým nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních. Usnesením Krajského soudu v Praze ze dne 17. 6. 2008, sp. zn. 10 To 230/2008, byl podle § 257 odst. 1 písm. b) tr. ř. rozsudek soudu prvního stupně zrušen a věc byla postoupena k projednání ve správním řízení Městskému úřadu Č.

Odvolací soud v odůvodnění rozhodnutí konstatoval, že soud prvního stupně provedl dokazování v dostatečném rozsahu, provedené důkazy zhodnotil a jeho skutkové závěry nevzbuzují podle jeho názoru v zásadě pochybnosti. I podle jeho přesvědčení bylo spolehlivě prokázáno, že příčinou nehody byla nepřiměřená rychlost, kterou obviněný projížděl v obci se svou soupravou poměrně ostrou pravotočivou zatáčkou. V důsledku toho přešel do protisměru, narazil do protijedoucího vozidla a do dalších objektů u vozovky, především ale převrátil cisternu s naftou a její značné množství se vylilo do okolí. Odvolací soud se však neztotožnil s právní kvalifikací jednání obviněného. Poukázal na ustanovení § 181b tr. zák. - trestný čin ohrožení nebo poškození životního prostředí (z nedbalosti) - a uvedl, že nedbalostní forma tohoto trestného činu odkazuje na skutkovou podstatu téhož trestného činu spáchaného úmyslně (§ 181a tr. zák.), jejímž znakem je porušení předpisů o ochraně a využívání přírodních zdrojů. Tento znak však v posuzovaném případě naplněn nebyl. Zavinění obviněného na jednání, kterým byl obviněný uznán vinným rozsudkem soudu prvního stupně, je odvozováno od zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích, jehož příslušná ustanovení obviněný zřejmě porušil, nejde ale o předpis, který by patřil do oblasti těch, jež ustanovení § 181a tr. zák. zákona uvádí. Odvolací soud tedy následně dovodil, že nebyl naplněn základní znak skutkové podstaty trestného činu podle § 181b tr. zák., a že skutek obviněného nelze posoudit ani jako jiný trestný čin. Prokázané porušení pravidel silničního provozu ale podle jeho názoru může být projednáno ve správním řízení jako přestupek, a proto věc postoupil příslušnému správnímu orgánu.

Proti tomuto usnesení Krajského soudu v Praze jakožto soudu, který rozhodl ve věci samé ve druhém stupni, podala v zákonné lhůtě nejvyšší státní zástupkyně dovolání v neprospěch obviněného. Odkázala v něm na důvody dovolání podle § 265b odst. 1 písm. f), g), k) tr. ř. a namítla, že bylo rozhodnuto o postoupení věci jinému orgánu, aniž byly splněny podmínky pro takové rozhodnutí, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku a že v rozhodnutí je neúplný výrok.

Dovolatelka nesouhlasila s právním závěrem Krajského soudu v Praze, že jednání obviněného J. O. nevykazuje znaky žádného trestného činu. Nepolemizovala s jeho úvahou, že skutková podstata

trestného činu ohrožení a poškození životního prostředí z nedbalosti podle § 181b tr. zák. přímo odkazuje při vymezení pojmu poškození životního prostředí na ustanovení § 181a tr. zák. a zároveň odkazuje alternativně na právní předpisy o ochraně životního prostředí. Odlišnost od úmyslné formy obsažené v ustanovení § 181a tr. zák. spočívá toliko ve formě zavinění a event. v některých okolnostech podmiňujících použití vyšší trestní sazby. Ustanovení § 181a odst. 1 alinea 1 tr. zák. obsahuje pak definici toho, co se považuje za poškození životního prostředí, a toto vymezení je nutno aplikovat i v ustanovení § 181b tr. zák. Souhlasila s názorem odvolacího soudu, že k poškození životního prostředí musí dojít porušením předpisů o ochraně životního prostředí nebo předpisů o ochraně a využívání přírodních zdrojů (viz blíže ustanovení § 181a odst. 1 tr. zák., na který skutková podstata nedbalostní formy přímo odkazuje). Trestný čin ohrožení a poškození životního prostředí podle § 181a tr. zák. (i v jeho nedbalostní formě podle § 181b tr. zák.) je trestným činem s blanketní dispozicí, což znamená, že ve výroku o vině tímto trestným činem musí být uvedeno příslušné ustanovení právního předpisu, který se týká životního prostředí, event. jiného právního předpisu, který svým jednáním pachatel úmyslně (§ 181a tr. zák.) event. z nedbalosti (§ 181b tr. zák.) porušil. Souhlasila také s názorem odvolacího soudu, že k poškození životního prostředí došlo jednáním obviněného, které spočívalo v porušení zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích, konkrétně pak v porušení ustanovení § 18 odst. 1 citovaného zákona, ze kterého vyplývá, že rychlost jízdy musí řidič přizpůsobit zejména vlastnostem vozidla, nákladu, dopravně technickému stavu pozemní komunikace, její kategorii a třídě. Těto povinnosti obviněný jednoznačně nedostál. Právě v důsledku porušení této povinnosti, kterou je možno považovat za porušení důležité povinnosti uložené mu jako řidiči ze zákona, došlo k nehodě a potažmo tak i k poškození životního prostředí, nicméně i ona souhlasila s tím, že onen citovaný předpis není předpisem, který má na mysli ustanovení § 181a tr. zák. Ke znečištění nebo jinému způsobu poškození určité složky životního prostředí podle tohoto ustanovení musí dojít tím, že pachatel poruší předpisy o ochraně životního prostředí nebo předpisy o ochraně a využívání přírodních zdrojů, což se v daném případě nestalo.

Faktem podle ní zůstává, že jednáním obviněného popsaným ve výroku rozsudku soudu prvního stupně došlo dozajista k tzv. ekologické škodě. V místě nehody došlo k úniku cca 20 m³ motorové nafty a na místě bylo nutno provádět celou řadu prací směřujících k omezení kontaminace půdy i vody. Náklady na sanační práce podle skutkového zjištění soudu prvního stupně k 5. 6. 2007 činily 5 449 430 Kč, přičemž nebyly konečné a v roce 2007 činily další náklady částku 12 350 000 Kč. Ani tato částka ale není částkou konečnou a v následujících letech se předpokládá vynaložení dalších 4 000 000 Kč ročně na odstranění přetrvávajících škod. Kromě ekologické škody jednáním obviněného vznikla i další materiální škoda, která je ve výroku rozsudku zmiňována, i když ne zcela podrobně. Ze skutkových zjištění soudu prvního stupně vyplývá, že na protijedoucím vozidle Fabia, které řídil poškozený J. V. a jehož majitelem je E., s. r. o., L., vznikla škoda ve výši 81 862,10 Kč, na nákladním vozidle řízeném obviněným vznikla společnosti P., spol. s r. o., B., zaměstnavateli obviněného, škoda ve výši 454 600 Kč, na návěsu téhož majitele škoda ve výši 617 500 Kč, pohonné hmoty byly ohodnoceny částkou 927 218,70 Kč (včetně DPH) a tato škoda vznikla společnosti S. C. R., a. s. Dále došlo k poškození oplocení domu a ke škodě ve výši 200 000 Kč majiteli B. Z.i, na oplocení domu vznikla majiteli J. A. škoda ve výši 120 000 Kč, na oplocení domu majiteli Z. A. škoda ve výši 15 494 Kč, poškozením sloupu veřejného osvětlení vznikla OÚ S. škoda ve výši 30 909,10 Kč a na vozovce vznikla škoda ve výši 445 343,24 Kč témuž subjektu. Je tedy možno shrnout, že jednáním obviněného vznikla materiální škoda (vedle zmiňované vyčíslené škody vynaložené k odstranění následků úniku ropy) ve výši 2 892 927 Kč.

V této souvislosti nejvyšší státní zástupkyně také zmínila, že obviněný zavinil nehodu při plnění svých pracovních povinností a je tedy dána odpovědnost provozovatele vozidla ve smyslu ustanovení § 420 odst. 2 obč. zák., když toliko zaměstnavatel obviněného se mohl se svým nárokem připojit k trestnímu řízení s nárokem na náhradu škody. Pokud tedy soud připustil jako poškozené i další subjekty, o jejichž nároku dokonce rozhodoval, byť ve smyslu ustanovení § 229 odst. 1 tr. ř., pochybil,

neboť měl vydat usnesení podle § 206 odst. 3 tr. ř.

Dovolatelka vyjádřila přesvědčení, že jednání obviněného, tak jak vyplývá z popisu skutku ve výroku soudu prvního stupně, naplňuje skutkovou podstatu trestného činu obecného ohrožení z nedbalosti podle § 180 odst. 1, odst. 2 písm. b), odst. 3 písm. a) tr. zák. Obviněný z nedbalosti způsobil obecné nebezpečí, spáchal takový čin proto, že porušil důležitou povinnost uloženou mu jako řidiči ze zákona, a způsobil tímto činem škodu velkého rozsahu (§ 89 odst. 11 tr. zák.). Pokud tedy odvolací soud dospěl k závěru, že skutek není trestným činem, nelze s tímto souhlasit a je tedy možno shrnout, že takovéto rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. a nesprávně pak i bylo rozhodnuto o postoupení věci jinému orgánu, neboť nebyly splněny podmínky pro takovéto rozhodnutí ve smyslu § 265b odst. 1 písm. f) tr. ř.

Vycházeje ze samotného výroku rozhodnutí soudu odvolacího, je třeba podle dovolatelky konstatovat, že je naplněn i dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. k) tr. ř., tedy že výrok je neúplný. Náležitosti obsahu usnesení jsou uvedeny v ustanovení § 134 tr. ř. Z ustanovení § 138 tr. ř. pak vyplývá, že přiměřeně se na obsah usnesení užije ustanovení týkající se rozsudku, zejména pak ustanovení § 120 odst. 2 a 3 tr. ř. o obsahu rozsudku. Z posledně citovaného ustanovení vyplývá, že výrok musí přesně označovat trestný čin, jehož se výrok týká, a to nejenom zákonným pojmenováním a uvedením příslušného zákonného ustanovení, nýbrž i uvedením místa, času a způsobu spáchání, popřípadě i uvedením jiných skutečností, jichž je třeba k tomu, aby skutek nemohl být zaměněn s jiným. S odkazem na ustálenou judikaturu dovozovala, že ve výroku usnesení o postoupení věci je třeba popsat skutek, jehož se postoupení týká.

Nejvyšší státní zástupkyně proto navrhla, aby Nejvyšší soud usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 17. 6. 2008, sp. zn. 10 To 230/2008, zrušil, aby zrušil také další rozhodnutí na zrušené rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a aby Krajskému soudu v Praze přikázal věc v potřebném rozsahu znovu projednat a rozhodnout.

Obviněný se sám ani prostřednictvím svého obhájce k dovolání nejvyšší státní zástupkyně do konání neveřejného zasedání nevyjádřil.

Nejvyšší soud jako soud dovolací zjistil, že dovolání je podle § 265a tr. ř. přípustné, že je podala včas oprávněná osoba a že splňuje náležitosti obsahu dovolání ve smyslu § 265f odst. 1 tr. ř.

Protože nebylo možné dovolání odmítnout podle § 265i odst. 1 tr. ř., dovolací soud přezkoumal podle § 265i odst. 3 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost výroku rozhodnutí, proti němuž bylo dovolání podáno, v rozsahu a z důvodů uvedených v dovolání, jakož i řízení napadené části rozhodnutí předcházející a shledal, že dovolání je důvodné.

Podle § 265b odst. 1 písm. k) tr. ř. lze dovolání podat, jestliže v rozhodnutí některý výrok chybí nebo je neúplný. Námitky zahrnuté v dovolání nejvyšší státní zástupkyně stran výrokové části napadeného usnesení odvolacího soudu a vztahující se k tomuto dovolacímu důvodu jsou opodstatněné, a to i posuzováno nezávisle na věcné správnosti tohoto výroku.

Dovolatelka připomněla ustanovení § 134, § 138 a zejména § 120 odst. 2 a 3 tr. ř. o obsahu rozsudku a - přiměřeně - i obsahu usnesení. Pakliže ustanovení § 120 odst. 3 tr. ř. vyžaduje, aby výrok, jímž se obviněný uznává vinným, nebo jímž se obžaloby zprošťuje, musí přesně označovat trestný čin, jehož se výrok týká, a to nejen zákonným pojmenováním a uvedením příslušného zákonného ustanovení, nýbrž i uvedením místa, času a způsobu spáchání, popřípadě i uvedením jiných skutečností, jichž je třeba, aby nemohl být zaměněn s jiným, naznačila, že stejná hlediska nutno přiměřeně vztáhnout i na usnesení o postoupení věci. Názoru, že výrok napadeného usnesení odvolacího soudu těmto zákonným požadavkům nevyhovuje, je třeba přisvědčit.

Ve výroku napadeného usnesení odvolací soud podle § 257 odst. 1 písm. b) tr. ř. zrušil rozsudek soudu prvního stupně a věc postoupil k projednání ve správním řízení Městskému úřadu Č., aniž by ovšem tuto „věc“ jakkoliv konkretizoval.

S odkazem na ustanovení § 257 odst. 1 písm. b) tr. ř. odvolací soud zruší rozsudek soudu prvního stupně nebo jeho část a v rozsahu zrušení věc postoupí jinému orgánu, měl-li tak učinit již soud prvního stupně (§ 222 odst. 2 tr. ř.). Podle § 222 odst. 2 tr. ř. soud postoupí věc jinému orgánu, jestliže shledá, že nejde o trestný čin, avšak zažalovaný skutek by mohl být jiným orgánem posouzen jako přestupek nebo kárné provinění, o nichž je tento orgán příslušný rozhodovat.

Postoupení věci ve smyslu § 222 odst. 2 tr. ř. se týká vždy skutku, nikoliv jeho možného právního posouzení. Jak správně připomíná nejvyšší státní zástupkyně, podle ustálené praxe soudů ve výroku o postoupení věci proto musí být uveden i popis skutku, jehož se postoupení týká, a to tak, aby skutek nemohl být zaměněn s jiným skutkem. Na tomto požadavku je nezbytné trvat proto, že rozhodnutí o postoupení věci podle citovaného ustanovení představuje meritorní rozhodnutí o věci v trestním řízení, a po právní moci se jím definitivně končí trestní stíhání obviněného. Pravomocné rozhodnutí o postoupení věci tedy tvoří překážku věci rozhodnuté (*rei iudicatae*). Pokračovat v trestním stíhání téhož obviněného pro týž skutek je možné jen v případě zrušení rozhodnutí o postoupení věci v řízení o mimořádných opravných prostředcích. Trestní stíhání je přitom vždy vedeno jen pro určitý, přesně popsáný skutek (§ 160 odst. 1 tr. ř.) a i rozhodnutí o postoupení věci podle § 171 odst. 1 tr. ř., § 188 odst. 1 písm. b), § 222 odst. 2 či § 257 odst. 1 písm. b) tr. ř. se týká vždy jen skutku, a nikoli jeho možného právního posouzení. Vzhledem k uvedenému významu popisu skutku je nezbytné, aby byl zahrnut do výrokové části každého meritorního rozhodnutí. Navíc je rozhodnutí o postoupení věci vázáno na podmínku, že nejde o trestný čin, ale jde o skutek, který by mohl být příslušným orgánem posouzen jako přestupek nebo kárné provinění. Proto musí být již z výroku usnesení o postoupení věci podle příslušných ustanovení zřejmé, o jaký skutek se vlastně jedná a jaký skutek může být předmětem rozhodování jiného příslušného orgánu. Právní moci totiž nabývá jen výrok rozhodnutí, nikoli jeho odůvodnění, a proto příslušný orgán, jemuž byla věc postoupena, je vázán pouze vymezením skutku ve výrokové části usnesení o postoupení věci; popis skutku jen v jeho odůvodnění nestačí, protože jeho vymezení zde není závazné a neposkytuje spolehlivý podklad pro rozhodnutí příslušného orgánu o tom, zda jde o přestupek nebo kárné provinění (k tomu např. rozhodnutí č. 44/1996 Sb.).

Nepopsal-li tedy odvolací soud ve výroku usnesení o postoupení věci přesně a určitě skutek, jehož se postoupení týká (popsal jej toliko v odůvodnění usnesení), je takový výrok neúplný ve smyslu zakládajícím důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. k) tr. ř.

Napadené usnesení odvolacího soudu však nemůže obstát ani po stránce věcné, poněvadž odvolací soud se nevypořádal se všemi okolnostmi významnými pro rozhodnutí, a nejvyšší státní zástupkyně důvodně podala dovolání též s odkazem na důvody dovolání uvedené v ustanovení § 265b odst. 1 písm. f) a g) tr. ř.

Podle § 265b odst. 1 písm. f) tr. ř. lze dovolání mimo jiné podat, bylo-li rozhodnuto o postoupení věci jinému orgánu, aniž byly splněny podmínky pro takové rozhodnutí. Podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. lze dovolání podat, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení. Námitky obsažené v dovolání byly z hlediska těchto důvodů dovolání uplatněny relevantně.

Odvolací soud zrušil rozsudek soudu prvního stupně proto, že nesouhlasil s právním názorem vyjádřeným v rozsudku soudu prvního stupně, kvalifikoval-li skutek popsáný v tzv. skutkové větě výroku o vině jako trestný čin ohrožení a poškození životního prostředí podle § 181b odst. 1, odst. 2 písm. a), odst. 3 písm. b) tr. zák. Vzájemnou komparací znaků skutkové podstaty trestného činu

ohrožení a poškození životního prostředí podle § 181a a § 181b tr. zák. dovedl, že zákonným znakem obou těchto skutkových podstat je porušení předpisů o ochraně a využívání přírodních zdrojů. Zjištěný následek byl v příčinné souvislosti s jednáním, jehož podstata spočívala v porušení zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (zákon o silničním provozu), ve znění pozdějších předpisů (nadále jen zákon č. 361/2000 Sb.), který povahu předpisu předjímaného v ustanovení § 181a a potažmo i § 181b tr. zák. nemá. Skutek proto nemohl být posouzen jako trestný čin ohrožení a poškození životního prostředí podle § 181b tr. zák.

S tímto právním názorem dovolatelka souhlasila, sama jej ještě zevrubněji rozvedla, a ztotožňuje se s ním i dovolací soud.

Trestného činu ohrožení a poškození životního prostředí podle § 181a odst. 1 tr. zák. se dopustí, kdo úmyslně znečistí nebo jiným způsobem poškodí půdu, vodu, ovzduší, les nebo jinou složku životního prostředí tím, že poruší předpisy o ochraně životního prostředí nebo předpisy o ochraně a využívání přírodních zdrojů a na větším území, na zvláště chráněném území nebo ve vodním zdroji, u něhož je stanoveno ochranné pásmo, ohrozí společenstva nebo populace volně žijících živočichů nebo planě rostoucích rostlin (poškození životního prostředí), nebo kdo úmyslně poškození životního prostředí zvýší nebo ztíží jeho odvrácení nebo zmírnění.

Trestného činu ohrožení a poškození životního prostředí podle § 181b odst. 1 tr. zák. se dopustí, kdo z nedbalosti způsobí nebo zvýší poškození životního prostředí (§ 181a) anebo ztíží jeho odvrácení nebo zmírnění.

Je zjevné, že skutková podstata trestného činu ohrožení a poškození životního prostředí z nedbalosti podle § 181b tr. zák. přímo odkazuje při vymezení pojmu poškození životního prostředí na ustanovení § 181a tr. zák. a zároveň odkazuje alternativně na právní předpisy o ochraně životního prostředí. Odlišnost od úmyslné formy obsažené v ustanovení § 181a tr. zák. spočívá toliko ve formě zavinění a v některých okolnostech podmiňujících použití vyšší trestní sazby. Ustanovení § 181a odst. 1 alinea 1 tr. zák. obsahuje definici toho, co se považuje za poškození životního prostředí, a toto vymezení je s ohledem na konstrukci skutkové podstaty § 181b odst. 1 tr. zák. nutno aplikovat i v ustanovení § 181b tr. zák. Z ustanovení § 181a odst. 1 tr. zák. se zřetelně podává, že k poškození životního prostředí musí dojít porušením předpisů o ochraně životního prostředí nebo předpisů o ochraně a využívání přírodních zdrojů. Netřeba zvláště zdůrazňovat, že právní úprava jednotlivých složek životního prostředí je obsažena v celé řadě právních předpisů. Typicky je představuje např. zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, zákon č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci, zákon č. 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší, zákon č. 289/1995 Sb., lesní zákon, zákon č. 254/2001 Sb., vodní zákon, zákon č. 334/1992, o ochraně zemědělského půdního fondu, vše ve znění pozdějších předpisů, a mnohé další.

Ustanovení § 181a tr. zák. je trestněprávní normou s blanketní dispozicí, protože odkazuje alternativně na právní předpisy o ochraně životního prostředí nebo na předpisy o ochraně a využívání přírodních zdrojů. Jelikož ustanovení § 181b tr. zák. odkazuje ve vymezení pojmu poškození životního prostředí na ustanovení § 181a tr. zák., je třeba je vnímat rovněž jako trestněprávní normu s blanketní dispozicí. To znamená, že ve výroku o vině těmito trestnými činy musí být uvedeno příslušné ustanovení právního předpisu o ochraně životního prostředí nebo předpisu o ochraně a využívání přírodních zdrojů, který svým jednáním pachatel úmyslně (§ 181a tr. zák.) či z nedbalosti (§ 181b tr. zák.) porušil.

Soudy obou stupňů shodně dospěly k závěru, že k poškození životního prostředí došlo jednáním obviněného, které spočívalo v porušení zákona č. 361/2000 Sb., konkrétně pak v porušení ustanovení § 18 odst. 1 citovaného zákona, ze kterého vyplývá, že rychlost jízdy musí řidič přizpůsobit zejména svým schopnostem, vlastnostem vozidla a nákladu, předpokládanému stavebnímu a dopravně

technickému stavu pozemní komunikace, její kategorii a třídě, povětrnostním podmínkám a jiným okolnostem, které je možno předvídat. Tento závěr nezpochybnila ani dovolatelka a správným jej shledává i dovolací soud. Právě v důsledku porušení této povinnosti došlo k nehodě a potažmo i k poškození životního prostředí. Ke způsobení poškození životního prostředí podle ustanovení § 181b tr. zák. musí dojít tím, že pachatel poruší předpisy o ochraně životního prostředí nebo předpisy o ochraně a využívání přírodních zdrojů, což se v daném případě nestalo, poněvadž zákon č. 361/2000 Sb. zjevně takovým předpisem není. Skutek, jak byl popsán v tzv. skutkové větě výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně, tedy důvodně nebylo možné právně kvalifikovat jako trestný čin ohrožení a poškození životního prostředí podle § 181b tr. zák.

Nejvyšší státní zástupkyně se ale neztotožnila s názorem odvolacího soudu, že skutek nevykazuje znaky žádného trestného činu, a dovozovala, že jsou splněny všechny předpoklady pro to, aby jej bylo možné posoudit jako trestný čin obecného ohrožení podle § 180 odst. 1, odst. 2 písm. b), odst. 3 písm. a) tr. zák.

Trestného činu obecného ohrožení podle § 180 odst. 1 tr. zák. se dopustí, kdo z nedbalosti způsobí nebo zvýší obecné nebezpečí anebo ztíží jeho odvrácení nebo zmírnění. Kvalifikovanou skutkovou podstatu tohoto trestného činu podle odst. 2 písm. b) naplní pachatel, spáchá-li takový čin proto, že porušil důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona. Způsobí-li činem uvedeným v odstavci 2 písm. b) škodu velkého rozsahu, naplní kvalifikovanou skutkovou podstatu podle odst. 3 písm. a) § 180 tr. zák.

Objektem tohoto trestného činu je zájem na ochraně života nebo zdraví lidí anebo zájem na ochraně cizího majetku. Tyto chráněné zájmy nemusí být obecně nebezpečným jednáním ohroženy všechny; postačí i ohrožení nebo porušení jen jednoho z uvedených zájmů. Nestačí jakékoliv jednání, jímž může být způsobem předpokládaný následek, ale musí jít o jednání obecně nebezpečné příkladmo uvedené v § 179 odst. 1 alinea 1 tr. zák., z něhož bezprostředně hrozí obecně nebezpečný následek

V obecné rovině je vhodné připomenout, že obecné nebezpečí nastane tehdy, vznikne-li obecně nebezpečným jednáním pachatele situace, která svou povahou, rozsahem a intenzitou ohrožení znamená nebezpečí smrti nebo těžké újmy na zdraví více osob nebo nebezpečí škody velkého rozsahu na cizím majetku. Vznik obecně nebezpečného jednání tedy předpokládá jednak obecně nebezpečné jednání pachatele, a jednak následky, spočívající v ohrožení chráněných zájmů v rozsahu a zákonem vyžadované intenzitě. V tomto směru je nutno zdůraznit, že jde o trestný čin ohrožovací, neboť obecné nebezpečí vzniká již tehdy, když nebezpečí v zákoně uvedené povahy a intenzity (§ 179 a § 180 tr. zák.) bezprostředně hrozí, což znamená výrazné přiblížení se k poruše. Pro stav obecného nebezpečí – i když k poruše nemusí vůbec dojít – je typická živelnost a neovladatelnost průběhu událostí, při nichž vznik poruchy je závislý na nahodilých okolnostech, vymykajících se vlivu pachatele. Obecně nebezpečný následek je způsoben a trestný čin obecného ohrožení je dokonán již provedením jednání, z něhož bezprostředně hrozí nebezpečí smrti nebo těžké újmy na zdraví lidí nebo nebezpečí škody velkého rozsahu na cizím majetku. Zda takové bezprostřední nebezpečí vzniklo, nutno posuzovat vždy v souvislosti se všemi okolnostmi konkrétního případu, se způsobem provedení činu, s časem i místem spáchání činu a s jeho povahou (k tomu např. rozhodnutí č. 3/1963, č. 1/1966, č. 22/1967, č. 36/1984 Sb. rozh. tr. aj.).

Bude tedy na odvolacím soudu, aby jednání obviněného hodnotil ve světle těchto východisek, aby posoudil, zda je možné nahlížet na ně jako na „jednání obecně nebezpečné“, které svou povahou a intenzitou ohrožení znamená nebezpečí škody velkého rozsahu na cizím majetku, a to s přihlédnutím ke všem okolnostem, za nichž k němu došlo. Stranou pozornosti soudu jistě nezůstane nejen otázka druhu a hmotnosti vozidla, povahy a hmotnosti nákladu, ale i způsobu jízdy obviněného, okolností, jež se na vzniku dopravní nehody spolupodílely (viz zjištěná závada na vozidle). Pro úplnost dovolací

soud poznamenává, že správná a přesvědčivá odpověď na takto položenou otázku, jak již bylo naznačeno, není primárně závislá na skutečně vzniklém následku, na který dovolatelka soustředila svoji pozornost.

Nejvyšší státní zástupkyně se v odůvodnění dovolání zaměřila na rekapitulaci následků jednání obviněného. Připomněla tak jednak škodu představující náklady, jež musely být vynaloženy především na obnovu kontaminované půdy přilehlých pozemků a vody do původního stavu (označovala ji jako tzv. škodu ekologickou), poznamenala, že ani škoda vyčíslená soudem prvního stupně na 12 350 000 Kč není částkou konečnou, poněvadž se předpokládá v následujících letech vynaložení dalších 4 000 000 Kč ročně na odstranění přetrvávajících škod. Kromě škody této povahy však vznikla i další škoda na majetku poškozených, které také označila, a uvedla, že stanovení výše této škody dosud nebyla věnována dostatečná pozornost, ačkoliv i ta je soudem prvního stupně ve výroku rozsudku zmiňována. Je pravdou, že soud prvního stupně zmínil i škodu na majetku, jež vznikla společnosti E., s. r. o., poškozením vozidla tov. zn. Škoda Fabia řízeného J. V., poškození sloupu veřejného osvětlení (ke škodě obce S.), oplocení pozemků rodinných domků majitele B. Z., J. A. (ten však posléze soudu sdělil, že mu žádná škoda na oplocení nevznikla, neboť pozemek není oplocen) a Z. A. Z odůvodnění rozsudku se podává, že škoda vznikla i poškozením vozidla a návěsu zaměstnavatele obviněného obchodní společnosti P., spol. s r. o., dále v důsledku úniku pohonných hmot vznikla škoda i společnosti S. C. R., a. s. Pokud ale takto zmiňovanou škodu nestanovil, lze to přijatelně vysvětlit tím, že vzhledem k právnímu posouzení skutku v obžalobě, od něhož se nehodlal odchýlit, objasňoval toliko výši nákladů, jež bylo třeba vynaložit na odstranění poškození životního prostředí.

V návaznosti na možnost posouzení jednání obviněného jako jednání obecně nebezpečného však bude nutno věnovat náležitou pozornost i stanovení výše škody na majetku poškozených, přičemž nelze nezmínit, že dosud shromážděné důkazy spolehlivé zjištění škody zcela neumožňují. Z hlediska právního posouzení skutku jako trestného činu obecného ohrožení podle § 180 tr. zák. (na rozdíl od trestného činu ohrožení a poškození životního prostředí podle § 181b tr. zák.) není při stanovení rozsahu nebezpečí škody na cizím majetku i škody reálně vzniklé žádného důvodu rozlišovat tzv. ekologickou újmu a náklady potřebné na odstranění poškození životního prostředí a majetkovou škodu v tradičním pojetí. S tím ostatně korespondují i hlediska vymezená v ustanovení § 89 odst. 12 tr. zák. pro stanovení výše škody. Při stanovení výše škody se vychází z ceny, za kterou se věc, která byla předmětem útoku, v době a v místě činu obvykle prodává. Nelze-li takto výši škody zjistit, vychází se z účelně vynaložených nákladů na obstarání stejné nebo obdobné věci nebo uvedení v předešlý stav. Je zjevné, že tato kritéria jsou relevantní jak pro stanovení škody na majetku poškozených, tak i škody na životním prostředí, byť vyčíslení účelně vynaložených nákladů na uvedení v předešlý stav není vždy jednoduchou záležitostí.

Dovolací soud připomíná, že způsobení škody velkého rozsahu coby okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby podle § 180 odst. 3 písm. a) tr. zák. je závislé na naplnění zákonného znaku obsaženého v ustanovení § 180 odst. 2 písm. b) tr. zák. a toliko při naplnění podmínek pro použití této okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby lze aplikovat i zákonný znak uvedený v odst. 3 písm. a) § 180 tr. zák. Proto naplnění formálních i materiálních podmínek (§ 88 odst. 1 tr. zák.) použití § 180 odst. 2 písm. b) tr. zák. i odst. 3 písm. a) tr. zák. je třeba věnovat náležitou pozornost.

Jde-li o právní posouzení skutku, nebude moci odvolací soud ponechat stranou otázku, zda je možné posoudit skutek v intencích předpokládaných dovolatelkou, tj. jako trestný čin obecného ohrožení podle § 180 odst. 1, odst. 2 písm. b), odst. 3 písm. a) tr. zák., s ohledem na to, že odvolání státního zástupce směřovalo v neprospěch obviněného jen proti výroku o trestu a posouzení skutku i podle odst. 3 § 180 tr. zák. je přísněji trestné než podle § 181b odst. 3 tr. zák.

Pro úplnost je třeba konečně také uvést, že nejvyšší státní zástupkyně opodstatněně zmínila, že

obviněný zavinil nehodu při plnění svých pracovních povinností a je tedy dána odpovědnost provozovatele vozidla ve smyslu ustanovení § 420 odst. 2 obč. zák., jak ostatně správně vyjádřil i soud prvního stupně v odůvodnění rozsudku. Podle citovaného ustanovení škoda je způsobena právní osobou, anebo fyzickou osobou, když byla způsobena při jejich činnosti těmi, které k této činnosti použily. Tyto osoby samy za škodu takto způsobenou podle tohoto zákona (tj. občanského zákoníku) neodpovídají. To znamená, že toliko zaměstnavatel obviněného se mohl se svým nárokem připojit k trestnímu řízení s nárokem na náhradu škody, jiné osoby nemohly v adhezním řízení proti obviněnému uplatňovat nárok na náhradu škody. Pokud tedy soud připustil jako poškozené i další subjekty, o jejichž nároku dokonce rozhodoval, byť ve smyslu ustanovení § 229 odst. 1 tr. ř., postupoval nesprávně, neboť měl podle analogie § 206 odst. 4 tr. ř. (nikoliv podle § 206 odst. 3 tr. ř., jak uvádí dovolatelka) rozhodnout, že nárok na náhradu škody uplatňovat nemohou (nic ale nebrání, aby vykonávali tzv. procesní práva podle § 43 odst. 1 tr. ř.).

Protože dosud nebyla úplně a přesvědčivě vyřešena otázka právního posouzení skutku, nemohl obstát ani právní závěr, že skutek není trestným činem a relevantní je toliko porušení pravidel silničního provozu, které by mohlo být ve správním řízení posouzeno jako přestupek. Rozhodl-li za této situace odvolací soud o postoupení věci k projednání ve správním řízení Městskému úřadu Č., učinil tak (vedle již vytknutých pochybení spočívajících v neúplnosti takového výroku), aniž byly splněny podmínky pro takové rozhodnutí ve smyslu důvodu dovolání podle § 265b odst. 1 písm. f) tr. ř.

Na odvolacím soudu tedy bude, aby se odvoláními státního zástupce a poškozeného znovu zabýval a napadený rozsudek, jakož i řízení mu předcházející přezkoumal ve světle východisek tohoto rozhodnutí dovolacího soudu.

Nejvyšší soud z podnětu dovolání nejvyšší státní zástupkyně z důvodů uvedených v § 265b odst. 1 písm. f), g), k) tr. ř. proto zrušil napadené usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 17. 6. 2008, sp. zn. 10 To 230/2008, současně zrušil také další rozhodnutí na zrušené rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a Krajskému soudu v Praze přikázal věc v potřebném rozsahu znovu projednat a rozhodnout. Při novém rozhodování je soud vázán právním názorem, který v tomto usnesení vyslovil Nejvyšší soud. Toto rozhodnutí učinil dovolací soud v neveřejném zasedání, neboť je zřejmé, že vady nelze odstranit ve veřejném zasedání [§ 265r odst. 1 písm. b) tr. ř.].